

a P. Merlat, Jupiter Dolichenus, Paris 1960), jako doklad druhého tvrzení uvedme zanedbání Podunají, ať už takových jeho jevů, jakým je thrácký jezdec, významná Asklepieia (Glava Panega, Baskun) či kultury Nymf (Glava Panega) anebo Rosalia v Istru (J. Todorov, Paganizmi v Dolna Mizija, Sofia 1928, 523 = SEGr I 330).

Oponeme-li tento nedostatek, bude se nám Nilssonova kniha jevit jako dokonalá příručka. Ten, kdo jí bude užívat, pozná z ní nejen zprávy o bezprostředních náboženských jevech, ale pozná i náboženské citění doby. Zvláště významné je to, že autor zkoumá společenskou situaci a její působení na náboženské citění. Odmítá přitom modernizace, zvláště Kahrstedtovy, i když způsobem pro nás ne zcela přijatelným (srov. str. 49). Na druhé straně však nepopomene ukázat na spojitosti pozdějších jevů s antikou, jako např. na to, že pozdější víra v pána pekel má svůj původ v antických názorech na daimony.

Jistě by mohla být vznesena řada menších námitek, např. se zdá, že je přeceněna úloha mystérií a nedoceněn význam spolků a sdružení, výklad epifanie je podán nepřesvědčivě, Kallimachův epigram (XIII) stojí izolovaně, ač má paralelu v nápisech (IG XIV, 1746), podceněna je úloha Lukiana jako pramene, atp. Avšak proti tomu stojí zvládnutí obrovské látky i literatury (z české jsou uvedeni A. Salná, str. 626 a L. Vareš 615), takže se s úctou díváme na toto vpravdě celoživotní dílo velkého švédského učence.

Radislav Hošek

W. Brandenstein, *Griechische Sprachwissenschaft II: Wortbildung und Formenlehre*, Berlin 1959. Stran 192.

Na rozdíl od prvního dílu *Brandensteinovy* Griechische Sprachwissenschaft, o kterém jsme podali zprávu v SPrfBU 133 (1958), str. 144 n., je druhý díl této práce jen nepříliš podstatně přepracování druhého dílu starší *Kieckersovy* publikace Historische griechische Grammatik I–IV, Berlin 1925/6. Dispozice druhého dílu obou publikací je v podstatě stejná, navíc obsahuje Brandensteinova práce vlastně pouze některé úvodní výklady, totiž základní informační stať o principech tvoření slov (str. 7–12), stručný výklad o problematice ablantu (13–17) a komplexní rozbor pádových přípon pro všechny řecké deklinace najednou (18–24) — nepřiléhavě-li ovšem k některým dalším drobným příkladům, jako např. na str. 95 k partii o číslovkových substantivách typu *dekas*. Na druhé straně byl však zřejmě Brandenstein vázán podmínkou nepřekročit počet stran Kieckersova vydání, a tak se nestalo vskutku na prospěch věci, jestliže z knihy vysunul prakticky téměř všechny Kieckersovy výklady o řeckých nářečích zvláštnostech. Z toho důvodu chybějí v práci např. i tak důležité starořecké historické morfologické jevy, jako rozmanité diference v pádových koncovkách gen. a dat. sg. u o-kmenů v jednotlivých řeckých dialektech apod. Také některé jiné Brandensteinovy pokusy o zstručnění Kieckersových výkladů jsou knize spíše na újmu, jako na str. 145–146 přílišné zkrácení původního Kieckersova výkladu o deponentiích. Leckdy ovšem bylo vypuštění některých, zvláště historicko-komparatistických výkladů docela na místě, jako např. na str. 115, kde Brandenstein vynechal Kieckersovo problematické srovnávání slovesného adjektiva *lyteos* a 2. sg. imper. aor. akt. *lyson*.

Pokud jde o znutněné již Brandensteinovy úvodní výklady, je třeba vyzvednout jejich přehlednost — a také zsvěcenost, s kterou byly napsány — a konstatovat, že jejich zařazení do publikace opravdu odstranilo jeden z hlavních nedostatků Kieckersovy řecké historické morfologie, neboť čtenář se v ní dovídal jen o morfologii v užším slova smyslu, tj. téměř výlučně jen o jmenových a slovesných paradigmatech. Uvítat je třeba i některé Brandensteinovy pokusy o nové utřídění látky; tak např. řecká substantiva typu *basileus* jsou nyní zcela právem (a ve shodě se *Schwyzerenem*, GG I 574 n.) zařazena — vedle kořenových substantiv typu *Zeus*, *bous*, *naus*, a vedle výrazů typu *Létó* a *hérois* — k diftongickým kmenům III. deklinace (str. 44 nn.). Také Kieckersovy „jednotlivosti k III. deklinaci“ byly nyní rozděleny na heteroklitika typu *hydór*, *gony* aid. a na ostatní zvláštnosti (str. 55 nn.). Gramatictější je i Brandensteinovo základní rozdělení zájmen na bezrodá a rodová (str. 69 nn.), což ovšem mělo zároveň za následek některé změny v pořadí probíraných zájmených výrazů. Nově seskupuje autor také některá Kieckersova zájmena pod záhlaví zájmených adjektiv (str. 86). Na str. 118 odděluje pak od sebe výklady o prezentíách na *-ó* od prezentí s nazálním infixem. — Kladem je také Brandensteinova zvýšená snaha o lepší grafické rozlišení textu, např. užíváním tučných písmen u některých orientačně významných gramatických termínů (i když tu není vždy zcela důsledný).

V zásadě je však třeba zdůraznit, že k nějakému opravdu tvůrčímu přepracování jednotlivých výkladů v Brandensteinově práci nedochází a že změny, s kterými se tu proti Kieckersovi setkáváme, mají spíše jen vnějšíkový charakter. Tento autorův přístup nás tu — při všech kladech, které jsme zde uvedli — dosti překvapuje, neboť jsme po zcela originálním, i když leckdy ve všem ne zcela přesvědčivém prvním díle Brandensteinovy Griechische Sprach-

wissenschaft, očekávali i v díle druhém něco alespoň do jisté míry obdobného. I zde sice úvodní autorovy obecné výklady naznačily leccos o jeho schopnosti vypořádat se i s historickou morfologickou problematikou opravdu s hlubším ponorem do podstaty věcí, ovšem zcela tradiční zpracování dalších partií, nad to ještě zbažené ohledu k řecké dialektologii, zavedlo knihu podle našeho názoru dokonce i částečně zpět od vědecké příručky starořeckého historického tvarosloví v jeho celistvosti, čímž práce Kieckersova skutečně byla, k historické morfologii attičtiny jakožto pouze jednoho z řeckých dialektů — i když příležitostně jsou tu i ojedinělé zmínky o homérské řečtině či o jiných starořeckých jazykových formacích, ať čistě nářečních nebo literárních.

Antonín Bartoněk